

Nogle Bemærkninger om Korthornets Fremkomst og Udbredelse.

Under den stærke Fremgang, som Landbruget har gjort i vort Aarhundrede, en Fremgang, der, udbredende sig væsentlig fra England, har strakt sig over det meste af den civiliserede Verden, er Tran-gen til Gjødning voxet i en tilsvarende Grad. Naaget der for Landmanden har aabnet sig Adgang til de kunstige Gjødningsarter, er det dog noget nær bleven hans Hovedopgave at producere megen, god og billig Staldgjødning. For at fyldestgjøre de to første af disse Fordringer, er en stor og stærkt fordret Besætning Betingelsen, og den opfyldte allerede Mange, men endnu Flere søge at bilde dem selv og Andre ind, at de gjøre det. Komme vi til den tredje Betingelse: billig Gjødning, staa vi ved den store Vanskelighed, nemlig Dyrenes Produktionssevne; her er det ikke mere tilstrækkeligt at anstaffe og fodre Besætningen, hvilket jo kun kommer an paa vor egen Billie og Evne, her er det Besætningen, der skal erstatte vore Udlag med sine Produkter, — det hedder, Mælk og Kjød for Foderet, den bedste er den, der giver de fleste og bedste Produkter derfor, og altsaa den billigste Gjødning. Nogle lægge maasse Bind paa Mælken, andre paa Kjødet, men jo stærkere en Besætning drives til at præstere det mest mulige i den ene eller anden Retning, desto tydeligere viser det sig, at Naturen aldrig

ustraffet lader sig tvinge til en ensidig Udvikling ud over en vis Grænse.

Uddanne vi saaledes Mælkeevnen i høj Grad, saa kommer Nemesis i Stikkelse af let asmagrede, hurtig opslidte Dyr. Lunger og Yver overanstreges, den fine Hud med det tynde Haarlag beskytter kun daarlig mod Forkjølelser, og enten dø Dyrene for tidlig af Lungelidelser, eller Yverne tage Skade, og Mælkeydelsen svinder ind, saa at den ikke længer svarer til vore Fordringer.

Se vi hen til Kjødvæget, da er der andre Ting i Vejen —; her kunne vi vanskelig faa Køerne med Kalv, thi den stærke Kjød- og Fedtdannelse hammer Kjønslivet; holde vi Kvierne til Tyren i en ung Alder, blive de let smaa og svage; vente vi for længe, blive de for fede og ej med Kalv.

Disse Vanskeligheder maa den dygtige Mand vide at bekæmpe og undgaa, og alligevel bringe sin Besætning op til det høist mulige — saaledes kunde maaske En og Anden sige —; men vi have med Dyr, ikke med Maskiner at gjøre; en Dyrestamme bestaaer af Individier, og det ene kan ikke nøjagtig svare til det andet, Stammen vil altid være underkastet en Forandring, der retter sig efter dens Livsvilkaar; standser Fremstridtet, maa Tilbagegang indtræde, — Stilstand er umulig.

Vende vi os nu bort fra den ensidige Retning, og lade Naturen og Individualiteten raade, saa sige vi: vi tage, hvad Dyrene ville yde, det, der ikke betaler sit Foder med Mælk, lad det betale med Kjød, blot det betaler hurtig og godt. Saa blive Hovedfordringerne til Dyrene anderledes, saa forlange vi Størrelse, kraftig og sund Konstitution, en hurtig Udvikling og frem for Alt en god Fordøjelse.

Faa vi vort Foder godt fordøjet, skal Dyret nok bringe Bærði ud af det, hvad enten det nu er mest tilbøjeligt til at omdanne det til Kjød eller Mælk. Her lade vi altsaa Dyrets Natur raade i Stedet for at bekæmpe den; skulde det ikke være Vejen til at faa meget Foder godt fordøjet, thi i den Retning er Dyret en Maskine, jo bedre Maskinen er konstrueret i alle

sine Enkeltheder, desto bedre vil den behandle Raastoffet (Foderet), og desto flere og værdifuldere Produkter vil den frembringe (Mælk og Kjød); men bringer den mange værdifulde Produkter, saa bliver Affaldet (Gjødningsen) billigt.

Saa vi nu fast, at vi skulle have Dyr, der kunne fortere og betale saa meget Foder, vi kunne hyde dem, saa ville vi snart finde, hvor lidet de fleste af vore Besætninger kunne svare dertil. Dyrets Form og Udvikling retter sig nemlig for en stor Del efter dets Livsvilkaar, og hydes der det et forbedret Underhold og Pleje, saa vil en kraftigere Udvikling indtræde, men denne Udvikling skeer kun langsomt og igjennem Generationer, thi Grænsen for det enkelte Individ's Udvikling er hurtig naaet, da den allerede er bestemt af de medfødte Anlæg. Skal da Dyrets Udvikling kunne holde Skridt med den Forbedring i Underhold, et raft fremstridende Agerbrug kan hyde det, maa ingen Anstrengelse spares for at bringe saavel Individet, som igjennem det de følgende Generationer, til den højest mulige Udvikling. Dette indsaa ogsaa Engelskmændene allerede i forrige Aarhundrede, og med deres sædvanlige energiske Villie og praktiske Blik, fastede de dem strax over Sagen, og der opstod for ethvert Slags Kreaturer Mænd, der med stor Dygtighed og Udholdenhed toge fat paa deres Forædling, de skede hverken Anstrengelse eller Bekostning for at faa fat paa det Bedste, der fandtes, og det blev deres Livsopgave at fremelske en Stamme af Tillægsdyr, der i højeste Maal besadde de Egenstaber, man ansaa for de fordelagtigste.

Bed disse Mænds Dygtighed kom Storbritanien i Besiddelse af Husdyrracer, der, uddannede med et bestemt Maal for Die og efter en bestemt Model, bleve Mønstre for deres Arter, og vi skulle have Ondt ved at paavise noget Land, der ikke har havt Gavn af at indføre dem, eller nogen Husdyrart, der ikke er bleven forædlet ved deres Indflydelse; dette er Kulturracerne i Modfætning til Landracerne, der skyde Jordbund, Egn og Klima samt mere tilfældige Forhold deres forskjellige Egenstaber.

Have vi naaet et mere fremskredet Standpunkt i Agerbruget, mærke vi snart, at Landracerne, som de ere, ikke mere kunne yde, hvad vi fordre af dem — vi maa have Kulturracer; men saa have vi jo Valget, enten vi ville indføre og benytte de allerede fuldt konsoliderede engelske Racer, eller selv søge at danne os, hvad vi behøve.

Her er det, at vi maa se hen til Erfaringerne andet Steds fra, og vi ville da se, at blandt alle Kreaturracer har det engelske Korthorn jevnt og sikkert udbredt sig og overalt fulgt med, hvor Agerbruget har naaet et højere Trin, og det uagtet den forbitrede Modstand, det mange Steder har mødt som noget Fremmed og Ukjendt. Uagtet det vel ikke er fuldt 100 Aar siden Korthornet blev mere almindelig udbredt i sin Hjemstavn, er det nu spredt over den største Del af de agerdyrkende Lande, og i intet Land har nogen Kreaturraace naaet at blive saa højt betalt, som Tillægsdyr af Korthornsblod ere blevne det paa ethvert Sted, hvorhen de ere naaede.

Korthornet er næsten overalt fulgt med, hvor Trangen til megen god og billig Gjødning er følt, thi Gjødningen er Hovedspørgsmaalet for det fremskridende Agerbrug; denne Omstændighed tyder jo paa, at det maa være en billig Gjødningsproducent, og derfor vil det maaste være af Interesse at lære det lidt nøjere at kjende igjeennem nogle Smaanoitiser af dets Historie.

Om Korthornsracens Oprindelse har man ingen aldeles paalidelig Kundskab, idet Nogle antage, at den er frembragt ved Forædling af en gammel Stamme, Andre derimod mene, at der oprindelig er skeet en heldig Krydsning med hollandsk eller skotsk Blod; hvad man med Bestemthed veed er, at den gamle Yorkshire Malkeko har den væsentligste Andel i dens Tilblivelse.

Nogen egentlig Opmærksomhed vakte Racen imidlertid først, da Brødrene Colling fremtraadte som Opdrættere, og blandt Andet lod deres berømte Stud gjøre Turen igjeennem de engelske Dyrskuer. Det er ogsaa først ved denne Tid, at

man begyndte at samle Stamtavler, og i Coates Herd Book, der indeholder Stamtavlerne for alle bekjendte Korthorns Tyre, vil man som oftest finde Collings Tyre nævnte i nogle af de ældste Led af Stammerne; en af de ældste Tyre, hvis Fødselsaar man kjender, er Hubback, der er født 1777, falden efter Snowdons Bull Nr. 558; denne er atter efter Mastermanns Bull 422 efter Studley Bull 626, for hvilken Herd Book ingen Forsædrene kjender; dette tyder altsaa paa, at Racen har begyndt at blive bemærket omkring ved 1760. Af de ældste Opdrættere nævnes Holton — Mastermann, Jolly, Waistell, Smith, Alcock med flere.

Hovedstamtyren for alt nyere Korthorn var Favourite Nr. 252, er født hos Charles Colling 1793 eller 94 og døde 1809; han beskrives saaledes: Et bredt massivt Dyr med en mærkvardig god Lænd, lange lige Bagfjerdinger, vidt stillede men dog noget grove mod Halsen fremstaaende Skulderspidser, hans Horn vare lange og stærke." En af hans vigtigste Sønner er Frugten af at han bedækkede sin egen Datter Young Phoenix, det var Comet 155, der paa C. Collings Auktion kostede 1000 guineas eller ca. 9000 Rd.; han var det første Korthornsdyr, der opnaaede denne Pris.

At have Favourite mange Gange i sin Stamtable regnes et Korthornsdyr til stor Fortjeneste. Robert Booths Tyr, Crown Prince, som han selv kalder for Charitys verdensberømte Søn, omtales saaledes at have Favourite 1055 Gange og Red Rose efter Harbinger 1344 Gange i deres Stamtavler.

At følge Ordenen for alle de berømte Tyre, der nu fremstode, især efter Aaret 1800, vilde føre altfor vidt, derimod er det af mere Betydning, at vi nu næsten faa en hel Deling i Racen, idet der i denne, der jo staaer som en Typus for Fedekvæg, opstaaer deciderede Malkestammer, der ofte endog paa Dyrskuerne foretrækkes for de øvrige. Opdræterne af disse Malkestammer lagde især Vægt paa den bløde, ikke altfor tynde Hud med et fint, tæt, silkeblødt, oftest kruset Haarlag,

medens de Opdrættere, der ikke lagde Vægt paa Malkehdelsen, mest saa hen paa en tidlig og stærk Udvikling, mægtige firkan-
tede Former, brede Bagdele og uhyre Masser af Kjød. For
disse sidste var det naturligvis til Fordel, at Dyrene mødte
fede til Dyrskuerne, og denne Ustik gjorde, at mange af de
ældste og bedste Kvier gik direkte fra Dyrskuerne til Slagteren.
Som Hovedrepræsentanter for Fedestammerne finde vi Booth'erne
med Tyre som Twin brother to Ben, Albion, Julius Caesar,
Belshazzar Isaac, Pilot (kjøbt ved R. Collings Auktion 1818)
Priam, Leonard, Crown-Prince, Sir Samuel, Harbinger med
Flere, og Køer som Blossomerne, Faith, Hope, Charity, Ve-
nus Victrix, Tvissingerne Necklace og Bracelet, Isabella Bu-
ckingham, Queen of the May, Soldiers o. s. v.

Til Thomas Bates som Opdrætter knytter der sig dog
dobbelt Interesse, idet han som maaste ingen Anden har for-
staaet at forene Malke- og Fedevnen hos sine Stammer; der-
for kunde Opdrætteren Mason sige til ham: „De kan lægge
Korthorn til, da de betale dem med Mælk, Smør og Kjød;
vi kunne det ikke, uden naar vi kunne sælge til høje Priser til
Opdrætterne“. Desuagtet har Bates's Duchess 34, uagtet
den som Kalb havde brækket Venet, og uden at være fedet eller
have faaet Tilskud, havde vandret 8 à 9 Mil til York Dyr-
stue, der besejret Booths bedste Ko Necklace.

Naar vi nu i Bladene læse om uhyre Priser for Kort-
hornedyr, som f. Ex. ca. 80,000 Rd. for en Ko, saa er det
ogfaa næsten altid det rene Blod af Bates berømte Stammer,
der have opnaaet dem. Blandt de Stammer, som Bates ud-
dannede, vare Duchess, Oxford og Waterloo de betydeligste; af
disse er atter Duchess-Stammen den vigtigste; dens Oprin-
delse er et af de mest slaaende Beviser paa hvad der udrettes
ved Parring i nært Slægtskab, idet Stammoderen til dem,
Duchess af 1804, blev ved sin egen Søn, Ketton, Moder til
Duchess 2de og 3die og Stammoder til dem alle; hendes
Farfader, Favourite, var Kettons Fader.

At denne Indavl ikke har havt de her i Landet saa meget

frngtede Følger, ligger tydelig for Dagen, naar vi se Mr. Jamcetts Beskrivelse af Stammen; han skriver:

„De vare gode, firlige, meget brede Kær, brede bagover med fremstaaende Lænder og Ribben, korte Ben og fremragende Bryst. Hovedet var i Almindelighed snarere tilbøjeligt til at blive kort og bredt, end langt og smalt, med fulde klare Øjne og Snude, Ørene vare snarest store og haarrige, Hornene af anseelig Længde, men af en ren voxagtig Bestaaffenhed. De vare gode Malkere og havde som oftest et sundt og kraftigt Udseende. Farven var mest rigt rød med en Tilbøjelighed til hvidt i Flanken hos mange af dem“.

At overfede fine Tillægsdyr eller holde dem i højt Huldt til Dyrstuerne var Noget Bates aldrig indlod sig paa; han skriver:—

„Det er nødvendigt, at mine Læsere erindre, at jeg aldrig har fodret mine Tillægskøer eller mit Ungkvæg stærkt, men kun, naar jeg gjorde dem færdig til Slagteren, gav jeg dem et saadant Foder, som de rigelig betalte.“

Af hans berømte Tyre nævnes, Daisy bull, Kettom 2det, Hubback, født 24de Januar 1823; Belvedere—The Carl Shorttail, født 24de Oktober 1839; Cleveland Lad, født 2den December 1836, derefter forskjellige Dukes of Oxford, York, Northumberland.

Fra Duchess den 51de, som Mr. Bolden kjøbte paa Bates Auktion i 1850, stammer Grand Duchesserne, hvis Stamfader var Grand Duke, født Febr. 1848 af Duchess 55 efter 2 Cleveland Lad. En anden Gren af Duchesserne kom til Amerika, hvorfra Duchesses og Dukes of Thorndale stamme. Nogle af disse kom atter tilbage til England og folgtes der i 1867.

Naar vi herhjemme høre om Priserne paa disse Stammer, ser en Gjennemsnitspris af over 40,000 Rd. for en Besætning af Tyre, Kær, Kvier og Kalve paa over 90 Stkr., saa blive vi unægtelig lidt betænkelige derved og maa indrømme, at det er hvad Opdrætterne kalde sterling blood; vi

forstaa ikke, hvor det kan være muligt, og mange slaa det hen og kalde det en Mode og en Luxus; men en Mode holder sig ikke med stedse stigende Priser i 100 Aar, og ren Luxus kan det heller ikke være, thi en saadan Luxus kunde kun Rigmænd og store Godsejere tillade sig; men her er det ofte Forpagtere og mindre Proprietærer, der ere Ejere af de værdifuldeste Stammer, og ofte se vi, at en Mand istedetfor at kjøbe en Tyr, lejer sig en og betaler et Par Tusinde Rigsdaler i Leje om Aaret. Paa samme Tid havde Booth saaledes 16 Tyre af Crown Princes Søner lejede ud til en Pris af fra 900 Rd. til ca. 2200 Rd. for Stykket og afflog ca. 2,700 for ham selv. Der maa altsaa være vægtige Grunde til disse Priser paa de bedste Tillægsdyr; disse faa vi ogsaa fat paa, naar vi tage følgende to Grundsætninger med:

„Det bedste Dyr er det, som betaler et godt Foder bedst“,
og: „Egenskaberne ere arvelige, kun de bedste Dyr kunne producere det bedste Afkom.“

Naar vi altsaa kun kunne vente at faa gode Dyr, det vil sige Dyr, der betale deres Føde godt, som Afkom efter gode Dyr, faa er jo Røer af godt Blod, og en Tyr af det bedste, vi kunne skaffe, en Nødvendighed. Enhver, der opdrætter Kalve, maa altsaa have en ædel Tyr, selv om det kun er Krydsninger til Fødning, han vil lægge til, thi han vil dog have Dyr, der kunne betale deres Foder, og hos Ingen vil der være Tale om at en Tyr sagtens kan være god nok til det eller det, nej kun det Allerbedste er godt nok.

Ville nu alle have det bedst mulige og betale derefter, faa er jo et fortrinligt Tillægsdyr af uberegnelig Værdi for Den, hvis Opgave det er at forsyne Brugerne med Tyre.

En Engellstemand sagde en Gang om de jydskke Stude: „Vi holde meget af at spise dem, og vilde gjerne kjøbe dem, men at opdrætte og fede dem selv, det have vi ikke Raad til, dertil voxe de for langsomt og fedes for vanskeligt“.

Skulde ikke ogsaa den Tid være kommen her i Landet, da vi, i det mindste paa de gode Egne, ikke have Raad til at op-

drætte langsomtvoksende og slet udviklede Kreaturer, men vi maa og skulle skaffe os Dyr, der give en hurtigere Omsætning og bedre betale det dyre Kraftfoder, og er den letteste Maade da ikke at benytte os af den Forædling, England har givet sit Korthorn, saavel til Renavl som til Krydsning.

Bliwer Brugen af Korthorn almindelig, som den allerede er godt paa Vejen til, saa findes der vel ogsaa Nogle af dem, der ikke kunne finde dem i, at den jydsk Race skal gaa til Grunde, som kunne og ville forædle den og prøve Kampen mod det indtrængende Fremmede; kommer først en saadan Konfurrence igang, hvor der strides i Staldene og paa Græsmarkerne, i Stedet for paa Papiret med tildels tomme og næsten altid ensidige Paaastande og Kontra-Paaastande, lad da sejre hvad der kan, lad Syder eller Korthorn vinde Prisen. det er ligegyldigt, thi noget Godt ville vi faa, til Held for den Enkelte og til Fordel for hele Landet, hvad enten fort-blakketbroget, eller rødt-hvidt og skimlet blive de herstende Farver.

C. L.